

„Pastva a její význam v době laténské a římské“

Diplomová práce

Bc. Barbora Belavá

posudek vedoucího práce

Předložená práce se zabývá otázkami chovu domácích zvířat a jejich pastvy ve středoevropském prostoru se zaměřením na protohistorické období, jinými slovy dobu laténskou a dobu římskou, jejichž pastevní strategie si klade za cíl v práci na základě dostupných pramenů porovnat a stanovit tak obecně akceptovatelné hypotézy o agropastorální ekonomice sídlišť v protohistorickém období.

Původním cílem práce bylo pojednat metodiku kompletně z teoretického hlediska (historie, typy pastevních strategií, environmentální impakt pastvy, rekonstrukce pastevních strategií pomocí archeologických a environmentálních dat ...), na základě čehož má posléze přistoupit k vytvoření vlastních „pastevních modelů“, kde by získané poznatky proměnila v konceptuální model strategií chovu zvířat na vybraných laténských a římských lokalitách, které následně měla mezi sebou porovnat a dojít tak odpovědím na otázky jasně formulované v druhé kapitole práce.

Autorka má vycházet 1) z dostupných (= publikovaných) archeozoologických dat, které jsou z našeho území dostupné pro sledovaná období, na základě čehož by byla schopná stanovit preference ve skladbě a velikosti stád ve vztahu k odhadu velikosti komunit jednotlivých lokalit; 2) z dostupných dat a modelů vztahujících se k podobě krajiny ve sledovaných obdobích, které se vztahují přímo k hodnoceným lokalitám, či využít paralely z publikovaných lokalit (např. Vladař), 3) z existujících modelů agropastorálních sídlišť (nejen) ze sledovaného období, dostupných především ze zahraniční literatury, kde jsou k dispozici data k velikosti stád, reproduktibilitě a výtěžnosti hospodářských zvířat (maso, mléko, hnůj...), stejně jako k potřebnému množství krmiva, velikosti různých typů pastvin, a neposlední řadě dynamiku managementu stád. Tyto publikace měly autorce sloužit jako vodítko, jak vytvářet vlastní modely pro sledované území a období; jejich počet není sice zanedbatelný, ale rozhodně nebyl v měřítku diplomové práce nezvládnutelný, už jen proto, že metodika zde využívaná, není nijak komplikovaná a všem modelům je v zásadě společná.

Teoretická část práce (kapitoly 3 - 5) jsou dle mého názoru zvládnuté slušně; je zde vidět poctivá příprava a snaha shromáždit všechna dostupná data a podklady. Sama autorka zde v rozporu se mnou uvádí, že „teoretická část je hlavní náplní práce“, kompilace existujících pramenů by neměla být prováděna na úkor vlastní práce. V této kapitole jsou buď nahozeny, nebo detailně rozvedeny (v závislosti na dostupných pramenech a možnostech diplomantky) jednotlivé aspekty související s pravěkou pastvou, počínaje historickými prameny (jejich neúplnosti se dotýká ve svém posudku oponent), typy pastevních strategií a jejich vliv na přírodní prostředí, otázkami hospodářské výtěžnosti zvířat (*sensu* primární a sekundární produkce) a jejím vyvrcholením je představení metod studia chovu dobytka a přírodního prostředí. Všechny zde prezentované metody jsou pojednány stranou od Archeozoologie, která tvoří vlastní kapitolu, kterou autorka používá jako východisko ke stanovení velikosti a skladby stád. Můj názor je, že takový přehled je dostatečným základem, teoretickým předchůdcem vlastní heuristické a praktické práce autorky; pouze důležité kapitoly 4.3 (Typy

pastevních strategií, především co se vztahuje nebo dá vztáhnout ke středoevropskému prostoru, nicméně informace můžeme při pozorném čtení nalézt jinde v textu) a 5 (Zdroje potravy), mající shrnout dostupné kvalitativní a kvantitativní údaje o objemech krmiva (letniny, sena, obilí), velikosti pastvin (lesní, travní atd.) velmi utrpěla nedostatkem času s blížícím se termínem odevzdání.

Kapitola 6 (Archeozoologie) má shromáždit všechna dostupná data z území Čech a Moravy. Diplomantka zde úvodu diskutuje spolehlivost nejpoužívanějších kvantitativních metod NISP (počet druhů) a MNI (počet jedinců). Sama následně uvádí z našeho prostředí většinou počty metodou NISP, protože kvantifikace na základě MNI, ač pro vytváření pastevních modelů jistě správnější, není zpravidla dostupná. Peške (1993), který zpravidla uvádí MNI i NISP (kde možno), však patří k velkým kritikům MNI. Jak poukazuje i oponent, autorka zde uvádí hodnoty NISP, ale u praktické stránky vytváření modelů nabízí pojednání o výhodnosti MNI, které také v modelech „použije“ (otázka do diskuze, jak se k tomu diplomantka postaví). Data ze Závisti postihují pouze akropoli a navíc pouze pozdní Ha/ časný LT (není, pravda, že stavby D a E jsou LT stáří, jedná se o zástavbu halštatské akropole), ostatní publikované kontexty (brány A, D, akropole pozdně LT) nejsou využity.

Následně v kapitole 7 (Základní data pro rekonstrukci pastevevství) shrnují dostupná data o velikosti komunit v době laténské a římské a ideální velikosti stád. Vyčerpávajícím způsobem jsou zde pojednaná data k velikosti pastvin, pocházející z rozsáhlé bibliografické rešerše. Chybí zde ale údaje o krmivu, potenciálnímu střídání ploch a hnojení přepásáním nebo sběrem hnoje.

Kapitola 8 (Vytváření pastevních modelů) má představit výsledky autorčiny výsledky v podobě vytvoření modelů ideálního laténského a římského sídliště, na základě všech shromážděných údajů, a vzájemné porovnání jejich pastevních strategií z hlediska krajinného typu a velikosti a sklady stád. Z toho se v následné syntéze mělo dát usuzovat také na širší socio-ekonomické aspekty obou období, včetně potenciálního přesahu do socio-kulturní sféry (význam hospodářských zvířat a jeho proměny v obou obdobích). Autorka zde dle mého názoru vyčerpala příliš mnoho energie na další teoretické pojednání např. o klimatu, či vlivech pastvy na krajinu, kde se navíc díky spěchu dopouští řady nepřesností, než aby se soustředila na vlastní modely, které tak bohužel zůstaly redukovány do podoby pouhých kružnic (sledujících „Dostupnost potenciálních ploch pastvin v zázemí“) nad ortofotomapou, aniž by toto řešení bylo nějak obsáhleji diskutováno či modely pro dobu laténskou a římskou – jejichž srovnání je jeden z hlavních cílů práce – by mezi sebou nějak porovnány. Tato část práce citlivě absentuje i po diplomantkou poctivě vyhledávaných konzultacích.

Diskuze (9) zde v podstatě supluje roli Závěru, aniž by tedy autorčiny výsledky byly (nějak) diskutovány, a Závěr sám se již na jedné stránce věnuje především dalším směrům v bádání.

Za největší slabiny práce považuji příliš velkou ambici autorky co nejkompexněji obsáhnout studované téma, a za druhé za nezvládnutí zřejmě moc vysokých metodických cílů (např. komplexní modely v GIS, na které diplomantka musela nakonec rezignovat), z čehož nutně vyplývá absence řešení klíčových bodů do hloubky. To se týká zejména problematického „pastevního modelu“, kde dochází ke kriticky malému využití pracně shromážděných dat. Ačkoliv jsou otázky a cíle práce v úvodu formulovány srozumitelně a zřetelně (kapitola 2), zůstaly uspokojivě naplněny pouze z části a především v úrovni teoretické přípravy pro vlastní praktickou část, kde jakoby autorce došel dech.

Vzhledem k dlouhé spolupráci s diplomantkou a s přihlédnutím k podobě dřívějších (zavržených) podob rukopisu je zjevné, že autorka v této verzi práce dosáhla svých možností, co se týče metodiky i interpretace. Práce vedle výše uvedených nedostatků disponuje i nespornými klady v podobě obsáhlé

rešerše v zahraniční literatuře a shromáždění velkého objemu dat včetně formulace obecně přijatelných hypotéz o podobě pastevních strategií v protohistorii. Proto ji doporučuji k obhajobě s výslednou známkou **dobře**.

V Praze 24. 5. 2017

Alžběta Danielisová

